

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КОНФЛІКТОЛОГІЯ»

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

циклу професійна обов'язкова

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою
соціально-гуманітарних дисциплін
на 2025-2026 навчальний рік
Протокол від 25.08.2024 №1

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми
навчальної дисципліни «Конфліктологія»

2025 рік

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Конфліктологія» для підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти ОПП «Екстремальна та кризова психологія» за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» рівнем вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» спрямована на формування знань про закономірності стосунків і поведінки людей у різноманітних конфліктах, з'ясування причин виникнення конфліктів і дослідження методів їх вирішення, раціональних технологій запобігання, прогнозування, профілактики та попередження конфліктів у професійній діяльності.

Отримані знання допомагають розвинути практичні уміння, що забезпечує творчість та ініціативу в професійній діяльності.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Дмитренко Марія Йосипівна професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету цивільного захисту, доктор педагогічних наук, доктор Гонтаренко Людмила Олександрівна, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету цивільного захисту, кандидат психологічних наук, доцент
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 243. Номер телефону: 097 4413323
E-mail	dmytrenko_mariia@nuczu.edu.ua hontarenko_liudmyla@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- соціально-психологічна робота; - соціальна психологія; - психологія професійної діяльності; - історія становлення соціальної роботи. - теорія і методика професійної освіти
Професійні здібності	- психологічні особливості особистості та поведінки професіонала (в т.ч. майбутнього); - психологія навчання та підготовки спеціалістів до роботи в екстремальних ситуаціях та особливих умовах; - міжособистісні відносини та їх роль в учбовій діяльності студентів та курсантів НУЦЗУ;
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Google Scholar: 1. https://scholar.google.com.ua/citations?user=SwnMGacA AAAJ&hl=uk 2. https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=Dm03 aqAAAAAJ ORCID: ORCID: 1) 0000-0002-83384032 2) 0000-0001-6993-5494 SCOPUS: 1) 57220049813 2) 57976645300 webofscience: 2) ITT-9974-2023

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу.

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга кожного місяця з 14.00 до 15.00 в кабінеті № 243, 245. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Полягає у формуванні знань про закономірності стосунків і поведінки людей у різноманітних конфліктах, з'ясування причин виникнення конфліктів і дослідження методів їх вирішення, способів та прийомів, раціональних технологій запобігання, прогнозування, профілактики та попередження конфліктів у професійній діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова професійна	
Рік підготовки	3-й	3-й
Семестр	5-й	5-й
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	4	4
кількість модулів	2	1
загальна кількість годин	120	120
Розподіл часу за навчальним планом:		
лекції (годин)	24	6
семінарські, практичні (годин)	28	2
самостійна робота (годин)	68	112
Форма підсумкового контролю		
іспит	2	2

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: академічна доброчесність, філософія і засади логіки, основи психологічної практики.

Постреквізити: соціальна психологія, психологічне консультування фахівців екстремального профілю діяльності; соціально-психологічний тренінг, психотерапія фахівців екстремального профілю діяльності.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

— досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	ПР 1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПР 2

Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.	ПР 12
Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерновікові відмінності.	ПР 13

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ЗК 3
Здатність бути критичним і самокритичним.	ЗК 5
Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.	ЗК 6
Спеціальні (фахові) компетентності	СК
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до напружених ситуацій професійної діяльності.	СК 13

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Змістовий модуль 1. Конфлікт як явище соціального життя

Тема 1.1. Предмет конфліктології як науки.

Предмет, метод, структура конфліктології. Основні поняття та категорії конфліктології. Зв'язок конфліктології з іншими науками. Методи наукових досліджень у конфліктології. Функції конфліктології в суспільстві.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 5. Доп.: 4, 6, 10].

Тема 1.2. Конфлікти в історії суспільної думки.

Давні уявлення про конфліктність буття. Конфлікти в рамках соціополітичного виміру. Теорії конфліктів. Становлення конфліктології як науки в Україні та її розвиток на сучасному етапі.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 5. Доп.: 4, 6, 10].

Змістовий модуль 2. Природа конфліктів

Тема 2.1. Поняття про конфлікт та його функції.

Особистісні причини виникнення конфліктів. Позитивні та негативні функції конфліктів. Поведінка людей у конфлікті. Двоїстий характер функції конфлікту. Теорії механізмів виникнення конфліктів.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 5. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Тема 2.2. Типологія конфліктів.

Поняття класифікація та її види (типологія, систематика, таксономія). Основна задача класифікації в конфліктології. Сучасні класифікації конфліктів. Загальна класифікація конфліктів:

за ступенем залученості людей у конфлікти; за проблемно-діяльнісною ознакою; за ступенем гостроти протиріч, що виникають. Специфіка міжетнічних конфліктів. Внутрішньополітичні конфлікти. Передумови формування конфліктологічних ідей в умовах війни. Війна як соціальний конфлікт. Теорія виникнення військових конфліктів.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 5. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Тема 2.3. Динаміка розвитку конфліктів.

Анатомія конфлікту. Основні періоди й етапи в розвитку конфлікту. Ескалація конфлікту. Динаміка різних видів конфлікту. Життєвий цикл конфлікту (на основі моделей К. Мітчела та Б. Хофмана). Ескалація конфлікту. Напруженість як передумова і наслідок конфлікту.

Література: [Баз.: 1, 2, 3, 5. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Підсумкова модульна робота 1

Змістовий модуль 3. Технології управління конфліктом.

Тема 3.1. Способи розв'язання конфліктів.

Психодіагностика та прогнозування конфліктів. Посередник у системі розв'язання конфлікту. Пропозиції щодо регламентації поведінки конфліктуючих сторін і посередника. Методи управління конфліктами. Переговори як універсальний метод розв'язання конфліктів.

Література: [Баз.: 2, 3, 4, 5. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Тема 3.2. Особистість в умовах конфлікту.

Поведінка людей у конфлікті. Конфліктогенні типи особистостей. Стилi поведінки в конфлікті. Профілактика конфліктів. Управління поведінкою особистості з метою попередження конфліктів.

Література: [Баз.: 2, 4, 5. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Тема 3.3. Групові особливості виникнення конфлікту.

Література: [Баз.: 1-2, 4, 8, 9. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Колектив як і особистість. Вірогідність виникнення конфліктів. Суперечливості цілей діяльності управління організацією та її персоналом. Методи управління організацією, які зменшують вірогідність виникнення конфліктів.

Тема 3.4. Профілактика та вирішення конфліктів. Профілактика у сім'ях.

Профілактика конфліктів: сутність, підходи і напрямки. Суперечливості цілей діяльності. Усунення об'єктивних причин. Управління поведінкою співробітників у відповідності з прийнятими нормами поведінки.

Література: [Баз.: 1-2, 4, 8, 9. Доп.: 2, 3, 7, 9, 12].

Підсумкова модульна робота 2

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять

Назви змістових модулів і тем	Очна (денна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари	самостійна робота*	поточний контроль
МОДУЛЬ 1. КОНФЛІКТОЛОГІЯ					
Змістовий модуль 1. Конфлікт як явище соціального життя					
Тема 1.1. Предмет конфліктології як науки.	12	2	2	8	опитування, завдання, індробота
Тема 1.2 Конфлікти в історії суспільної	12	2	2	8	опитування, завдання,

думки.					індробота
Разом за змістовим модулем 1.	24	4	4	16	-
Змістовий модуль 2. Природа конфліктів.					
Тема 2.1. Поняття про конфлікт та його функції.	12	2	2	8	опитування, завдання, індробота
Тема 2.2. Типологія конфліктів.	13	4	4	5	опитування, дослідження, індробота
Тема 2.3. Динаміка розвитку конфліктів.	9	2	2	5	опитування, письмові завдання, індробота
Модульна контрольна робота 1	2		2		
Разом за змістовим модулем 2.	36	8	10	18	
Змістовий модуль 3. Технології управління конфліктом.					
Тема 3.1. Способи розв'язання конфліктів.	12	2	2	8	опитування, письмові завдання, індробота
Тема 3.2. Особистість в умовах конфлікту.	18	4	4	10	опитування, завдання, індробота
Тема 3.3. Групові особливості виникнення конфліктів	12	2	2	8	опитування, завдання, індробота
Тема 3.4. Профілактика та вирішення конфліктів у сім'ях	16	4	4	8	опитування, завдання, індробота
Підсумкова модульна робота 2	2		2		письмові завдання, індробота
Разом за змістовим модулем 3.	60	12	14	34	-
Іспит		-	-	-	-
ВСЬОГО	120	24	28	68	-

Назви змістових модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма				
	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари заняття	самостійна робота*	поточний контроль
МОДУЛЬ 1. КОНФЛІКТОЛОГІЯ					
Змістовий модуль 1. Конфлікт як явище соціального життя					
Тема 1.1. Предмет конфліктології як науки.	10			10	індивідуальна робота
Тема 2.2. Конфлікти в історії суспільної думки.	10			10	індивідуальна робота
Тема 2.3. Поняття про конфлікт та його функції	12	2		10	індивідуальна робота
Разом за змістовим модулем 1.	32	2		30	-
Змістовий модуль 2. Природа конфліктів.					
Тема 2.1. Типологія конфліктів.	10			10	індивідуальна робота
Тема 2.2. Динаміка розвитку конфліктів.	12	2		10	індивідуальна робота
Модульна контрольна робота 1	10			10	індивідуальна робота

Разом за змістовим модулем 2.	32	2		30	
Змістовий модуль 3. Технології управління конфліктом.					
Тема 3.1. Способи розв'язання конфліктів.	12	2		10	індивідуальна робота
Тема 3.2. Особистість в умовах конфлікту.	10			10	індивідуальна робота
Тема 3.4. Групові особливості виникнення конфлікту	10			10	індивідуальна робота
Тема 3.5. Профілактика та вирішення конфліктів у сім'ях	12		2	10	індивідуальна робота
Модульна контрольна робота 2.	10			10	індивідуальна робота
Разом за змістовим модулем 3.	54	2	2	50	-
Іспит	2		2		-
ВСЬОГО	120	6	4	110	-

10. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підбір психологічних методик дослідження, підготовка результатів власних досліджень та ін.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань та/або самостійної роботи здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія».

1. Перспективи розвитку конфліктології в сучасній Україні.
2. Сутність поглядів З. Фрейда на природу внутрішньо-особистісних конфліктів.
3. Сутність вчення К. Юнга про природу внутрішньо-особистісних конфліктів.
4. Передумови формування конфліктологічних ідей в умовах війни.
5. Війна як соціальний конфлікт.
6. Конфліктизаційна проблематика в умовах гібридної війни.
7. Теорія виникнення військових конфліктів.
8. Інформаційний конфлікт як соціальний феномен.
9. Основні групи конфліктів в суспільстві.
10. Конфлікт у в духовній сфері життя суспільства.
11. Картографія конфлікту в працях Х. Корнеліус і Ш. Фейр.
12. Математичне моделювання в конфліктології.
13. Невроз як одна з причин конфліктної поведінки особистості.
14. Роль комунікативних бар'єрів у виникненні конфліктів.
15. Критика у професійному спілкуванні як фактор розгорання конфлікту
16. Сутність поглядів З. Фрейда на природу внутрішньособистісних конфліктів.
17. Психотравмуючі наслідки сімейних конфліктів.
18. Конфлікти в діаді «керівник-підлеглий».
19. Конфлікти в освітньому процесі.
20. Інноваційні конфлікти.
21. Основні правила успішного спілкування у конфлікті.
22. Мотивація опонентів у конфлікті.
23. Міжнародні (міждержавні) конфлікти: сутність, особливості та

24. види.
25. Попередження і шляхи розв'язання міждержавних конфліктів та
26. роль міжнародних організацій і договорів у їх врегулюванні.

11. **Форми та методи навчання і викладання**

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчанні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

В навчальній дисципліні використовуються такі методи навчання і викладання:

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);
- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;
- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;
- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;
- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

12. **Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти**

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, стандартизовані тести, презентації, підбір та проведення психодіагностичних методик дослідження, реферати, презентація власних досліджень.

13. **Критерії оцінювання**

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України за 100-бальною шкалою.

14. **Форми поточного та підсумкового контролю**

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, розгляду практичних ситуацій, підбору методик психологічного дослідження.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та іспиту.

15. **Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни денної (очної) форми навчання**

Вид навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
Модуль 1-2	I. Поточний контроль			
	Лекції	6	0	0
	Семінари	6	3	18
	Модульна робота 1	1	12	12
	Разом за модуль 1-2			30
II. Поточний контроль				

Модуль 3	Лекції	6	0	0
	Семінари	6	3	18
	Модульна робота 2	1	12	12
	Разом за модуль 3			30
	III. Підсумковий контроль			
	Індивідуальні завдання	1	10	10
	Іспит	1	30	30
Разом				100

заочної (дистанційної) форми навчання

Вид навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Загальна максимальна сума балів за видами занять
Модуль 1-2	I. Поточний контроль			
	Лекції	2	0	0
	Семінари	0	0	0
	Модульна робота 1	1	20	20
	Разом за модуль 1-2			20
Модуль 3	II. Поточний контроль			
	Лекції	1	0	0
	Семінари	1	10	10
	Модульна робота 2	1	20	20
	Разом за модуль 3			30
	III. Підсумковий контроль			
	Індивідуальні завдання	1	10	10
	Іспит	1	40	40
Разом				100

Примітка: Види творчих робіт та критерії щодо їх оцінювання наведені у методичних вказівках щодо виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» (розділ «Заохочувальне оцінювання»).

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському (практичному) занятті. Він передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу).

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 3 балів):

3 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни.

2 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

0 балів – завдання не виконане.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському (практичному) занятті заочної форми навчання (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

8-10 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни.

4-7 балів – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

1-3 бали – завдання виконане частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання. При виконанні практичних завдань оцінюється вміння правильно підібрати психодіагностичний комплекс та вміння застосовувати знання на практиці.

Підсумкова модульна робота є складовою підсумкового контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з двох запитань. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи (оцінюється в діапазоні від 0 до 12 балів):

10-12 балів – питання розкриті в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

9-8 бали – питання розкриті вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

7-6 бали – питання розкриті у цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна.

5-4 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

3-1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

0 балів – питання не розкрито.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної роботи заочної форми навчання (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів):

18-20 балів – питання розкриті в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

10-17 балів – питання розкриті вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

7-9 балів – питання розкриті у цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна.

5-4 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

3-1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

0 балів – питання не розкрито.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі та проводиться у формі іспиту.

Кожен варіант підсумкового контролю складається з двох питань теоретичного та одного питання практичного характеру. Відповіді на поставленні завдання здобувачів повинні відображати вільне володіння обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення прикладів, аналізу психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі - іспиті денна форма (оцінюється від 0 до 30 балів):

28-30 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст поставлених завдань;

19-27 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

10-18 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного

аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

4-9 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0-3 бали – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі - іспиті заочної (дистанційної) форми навчання (оцінюється від 0 до 40 балів):

35-40 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст поставлених завдань;

28-34 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

18-27 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

6-17 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0-5 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі незгоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання завдань індивідуальної роботи у першому модулі дисципліни здійснюється в діапазоні від 0 до 10 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 7-10 балів – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2-6 балів – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної не доброчесності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить

більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної не доброчесності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно випливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недоброчесності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена.

Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту переважана текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

11. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Предмет і завдання конфліктології.
2. Зв'язок конфліктології з іншими науками.
3. Сутність і структура конфлікту.
4. Моделі конфліктів.
5. Об'єктивні і суб'єктивні фактори конфлікту.
6. Основні типи і види конфліктів.
7. Потенційний, істинний, хибний конфлікт.
8. Реалістичний та нереалістичний конфлікт.
9. Внутрішньо та міжособистісний, міжгруповий конфлікт.
10. Типологізація конфліктів.
11. Типові причини виникнення конфліктів.
12. Конфліктна ситуація та інцидент як передумови виникнення конфлікту.
13. Стадії розвитку конфлікту.
14. Динаміка конфлікту.
15. Форми, результати й критерії вичерпаності конфлікту.
16. Змістовий та структурний аналіз конфлікту.
17. Універсальна схема понятійного опису конфлікту.
18. Основні етапи аналізу конфлікту.
19. Картографія конфлікту Х.Корнеліуса – Ш.Фейра.
20. Модульна методика діагностики міжособистісних конфліктів.
21. Характеристика конфліктної поведінки.
22. Основні стратегії поведінки учасників конфлікту.
23. Стратегії управління конфліктом.
24. Тактики поведінки учасників конфлікту.
25. Стили поведінки учасників конфлікту.
26. Психологічні методики подолання негативних емоцій у конфлікті.
27. Методики швидкого вгамування негативних емоцій у конфлікті.
28. Правила розв'язання конфліктів.
29. Типові помилки при розв'язанні конфліктів.
30. Конструктивний інструментарій розв'язання конфліктів.
31. Посередництво у врегулюванні конфліктів.
32. Переговори, дискусії, дебати як засоби врегулювання конфліктів.
33. Сутність і значення процесів профілактики конфліктів.
34. Передумови успіху та труднощі у запобіганні конфліктам.
35. Психологічний інструментарій попередження конфліктів.
36. Характерні ознаки прояву конфлікту.
37. Рівні прояву конфліктів.
38. Функції та спрямованість конфліктів.
39. Позитивні та негативні наслідки конфліктів.

40. Технологія діагностики конфлікту.
41. Саморегуляція емоційного стану особистості у конфлікті за допомогою методів арт-терапії.
42. Принципи конструктивного вирішення конфлікту.
43. Етапи розв'язання конфлікту.
44. Сутність та напрями запобігання конфліктам.
45. Нейтралізація конфліктної ситуації.
46. Війна як форма міжнародного (міждержавного) конфлікту та співвідношення політики і війни.
47. Зміна ролі і значення міжнародних збройних конфліктів (війн) у сучасному світі.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.
3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.
5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.
6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.
7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документами НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 565.
2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» підготовки здобувача на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Базова література

1. Конфліктологія : навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. Харків : Право, 2012. 128 с.
2. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник
3. / Т. Ф. Матвійчук. Львів : Вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. 76 с.
4. Основи конфліктології: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / А. М. Гірник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 222 с.
5. Петрінко В.С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ
6. «Говерла», 2020. 360 с.
7. Яхно Т. П., Куревіна І. О. Конфліктологія та теорія переговорів : навч. посіб.

Київ : Центр учбової літератури, 2021. 168 с.

Допоміжна література

1. Білецька Т. В. Міжнародні конфлікти сучасності: теорія і практика аналізу: навч.-метод. посіб. / Т. В. Білецька, Т. В. Ігнат'єва. Кам'янець- Подільський, 2020. 50 с.
2. Брич В. Я. Психологія управління : навчальний посібник / В. Я. Брич, М. М. Корман. К. : Кондор-Видавництво, 2013. 384 с.
3. Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. К. : Знання, 2013. 407 с.
4. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління / Т. В. Буткевич. К. : Центр навч. літ-ри, 2015. 456 с.
5. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України / Г. І. Луцишин. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
6. Ложкін Г. В., Пов'якель Н. І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика : Навчальний посібник . Київ, 2017. 416 с.
7. Луцишин Г.І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. [для студентів, аспірантів і викл. вищ. навч. закл. освіти України]. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.
8. Партико Н. В. Основи конфліктології : навчальний посіб. Львівська політехніка, 2021. 256 с.
9. Практична психологія конфлікту : лабораторний практикум / І. В. Кошова. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 126 с.
10. Скулиш Є.Д., Кузьмін С.А., Охременко О.Р., Шамара О.В. Конфліктологія: підручник. Київ: Вид. дім «Артект», 2015. 362 с.
11. Чередниченко Т.В., Рябоконт В.В. Кризова ситуація як джерело розвитку особистості. *Вісник національного університету оборони України*. Київ, 2021. №1 (59). С. 151-158.
12. Яремчук, С. С. Сучасні теорії в конфліктології : навч. посіб. / С. С. Яремчук. Чернівці : Рута, 2018. 72 с.
13. Bromley D.B. The psychology of human ageing. L., 2014. 452 p.
14. Scheie K. W. The impact of longitudinal studies on understanding development from young adulthood to old age. *International Journal of Behavioral Development*. 2000. № 24. P. 267-275.

15. Інформаційні ресурси

1. <https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>
2. <https://psytests.org/test.html>
3. <https://lib.iitta.gov.ua/>

Розробники:

Професор кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін

Марія ДМИТРЕНКО

Доцент кафедри соціальних
і гуманітарних дисциплін

Людмила ГОНТАРЕНКО